

ЧОПИК Тетяна

Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0003-1460-2953>
tatyana.chopik@ukr.net

ЛИТВИНОВ Іван

Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0009-0008-1171-3651>
nikita1988g@i.ua

ДЯКУН Максим

Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0009-0001-6311-8415>
maksdyakun@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮНИХ БАСКЕТБОЛІСТІВ

У роботі розглянуто питання вдосконалення та покращення техніко-тактичної підготовки молодих спортсменів, теоретичні положення техніко-тактичної підготовки юних баскетболістів. Розкрити основні теоретичні та організаційно-методичні засади формування та розвитку техніко-тактичної підготовки юних спортсменів та вдосконалення ігрового мислення вихованців. Виокремлено основні організаційно-методичні напрями (методика навчання юних баскетболістів окремим технічним прийомам гри; методика навчання юних баскетболістів технічної підготовки загалом із зазначенням кінцевої мети, постановкою особистих завдань, відповідно до амплу та визначенням послідовності вирішення конкретних завдань на кожному етапі спортивної підготовки юних спортсменів).

Ключові слова: *техніка, тактика, баскетбол, юні спортсмени.*

<http://doi.org/10.31891/pcs.2024.3.6>

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Питання вдосконалення та покращення техніко-тактичної підготовки молодих спортсменів були і залишаються предметом досліджень та трактатів багатьох учених. Одні фахівці галузі фізичного виховання і спорту [4; 5; 7] пропонують першочергово тренерам акцентувати увагу технічним прийомам з наступним використанням їх у грі, а другі [2; 3] вбачають про важливість фізичного розвитку та фізичних якостей молодих спортсменів. Українські спортсмени поки відстають від провідних закордонних баскетболістів за рівнем техніко-тактичної підготовки, що відзначається фахівцями цієї галузі [4; 5; 6; 7], а також підтверджується аналітичними звітами провідних спортивних експертів [2;6]. Це вказує про порівняно невисоку ефективність вітчизняної системи підготовки юних спортсменів у баскетболі та необхідність підняття рівня резерву. Тому модернізація системи підготовки юних баскетболістів пріоритетна спрямованість у розвитку вітчизняного баскетболу.

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ

Аналіз наукової та спортивної літератури [3;4;5;6] та узагальнення допускають вважати, що однією з причин відставання є застосування традиційної методики навчання техніко-тактичним діям гравців у умовах, що не вимагають від юних спортсменів прийняття рішення, у недостатній представленості фізичних вправ у змісті навчально-тренувального процесу, які б моделювали умови реальної двосторонньої гри.

У той же час, спортсмени-науковці все більше [4; 6; 5] у своїх роботах пропонують втілювати техніко-тактичну підготовку юних баскетболістів з використанням ігрових вправ, які моделюють їх змагальну діяльність. Запропонована концепція спортсменів-науковців, тобто, навчання через гру, в свою чергу, відкликається світовим трендам розвитку нинішнього баскетболу, ефективність запропонованої концепції, інтуїтивно визнається багатьма науковцями

та доказово підтверджується результатами практичної діяльності тренерів, які працюють з юними спортсменами.

3. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні необхідності техніко-тактичної підготовки юних баскетболістів.

Методи дослідження: аналіз і синтез, порівняння та узагальнення.

4. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Сучасний баскетбол характеризується немалою кількістю різноманітних своєрідних технічних прийомів та високим ступенем їх варіативності [6;7]. Формування технічної майстерності юних спортсменів – одне з основних завдань підготовки баскетболістів-початківців.

Перегляд та аналіз міжнародних змагань допомагає вдосконалити методику побудови спортивного тренування з баскетболу, у свою чергу, впровадження передових технологій у побудову тренувального процесу, техніко-тактичних методів тренування юних спортсменів [5; 6].

У зв'язку з цим, науковці у системі технічної підготовки юних баскетболістів виділяють наступні основні організаційно-методичні напрями:

– методика навчання юних баскетболістів окремим технічним прийомом гри;

– методика навчання юних баскетболістів технічної підготовки загалом із зазначенням кінцевої мети, постановкою особистих завдань, відповідно до амплуа та визначенням послідовності вирішення конкретних завдань на кожному етапі спортивної підготовки баскетболістів.

Щодо методики навчання юних баскетболістів окремим технічним прийомом гри, слід сказати, що навчання окремим елементам у баскетболі вирішується на основі загальних принципів та закономірностей навчання рухових дій спортсменів.

Дія це поєднання орієнтовних, виконавчих, контрольно-коригувальних елементів. Тобто, перший елемент це програма дії, на базі якої здійснюється другий елемент, що супроводжує порівняння отриманих результатів події із поставленим

завданням програми та контроль – оцінкою просування до мети. У разі потреби узгодженості орієнтовної та виконавчої частин дії, останній елемент, відповідним чином, коригується[6].

Як правило, у науковій та спортивній літературі з баскетболу зазначають три етапи навчання окремого технічного елемента: формування (початкове навчання); розвиток (розучування); закріплення елемента та його вдосконалення [4; 5; 6].

Вищезазначений перший етапи навчання технічним прийомом розкриваються з боку мети та розв'язуваних поставлених завдань із запропонованим рівноцінним їм засобів та методів побудови навчально-тренувального процесу [3; 5].

Що стосується другого етапу розвитку технічної підготовки, то під розвитком технічної підготовки науковці зазначають систематично побудований тренувальний процес з урахуванням поставлених відповідних завдань навчання юних спортсменів техніки баскетболу, що має на меті, досягнення певної ефективності застосування юними гравцями технічних прийомів в умовах двосторонньої гри [5; 6].

Поставлені завдання щодо формування технічної підготовки та послідовність реалізації поставлених завдань у баскетболі має два вектори: поступової адаптації юними спортсменами технічних прийомів, які вони розучують, до умов змагальної діяльності; другий вектор, це упорядкованість вивчення технічних прийомів юними баскетболістами та його способів.

Технічна підготовка юних спортсменів як педагогічний процес, має на меті досконале оволодіння технічними елементами, що ставить і вирішує, на думку спортивних фахівців-науковців [4; 5;6] наступні завдання:

- досконале вивчення різноманітності технічних елементів баскетболу;

- досягнення гравцями різностороннього володіння технікою гри та раціональної варіативності технічних елементів;

- вдосконалення застосування технічних елементів, що розучуються, до умов двосторонньої гри та змагальної діяльності.

Техніка баскетболістів визначається комплексом цих навичок, і вона розвивається через систематичні тренування, вправи та практику на спортивному майданчику. Кращі баскетболісти часто працюють над

удосконаленням всіх аспектів своєї техніки, щоб бути ефективними в різних ігрових ситуаціях.

Тому, на нашу думку, техніка гравця вважається фундаментом для подальшого формування тактичної та інтегральної підготовки юних спортсменів, і є надзвичайно важливою для освоєння командних взаємодій.

У сучасному баскетболі крім яскраво вираженої тенденції розвитку швидкісної гри спортсменів спостерігається більш досконаліша тактика дій на спортивному майданчику, грамотна організація роботи окремих гравців та всієї команди в цілому як в атаці, так і в обороні.

Ці тенденції свідчать про те, що сучасний баскетбол перейшов далеко за межі фізичної сили та індивідуальних навичок. Успішна гра тепер вимагає від гравців і тренерів глибокого розуміння тактичних аспектів гри, стратегічного мислення та високого рівня взаємодії в команді. Що, в свою чергу, відзначається ростом значення таких аспектів:

- вміння правильно розміститися та переміститися на майданчику, читати гру та вчасно реагувати на зміни.

- взаємодіяти як єдина одиниця. Важливо розуміти рухи партнерів, використовувати передачі та підтримувати один одного.

- отримувати детальні дані про гру для покращення своїх стратегій та прийняття виважених рішень під час гри.

Ці елементи взаємодіють і формують новий рівень гри в сучасному баскетболі, де техніка, фізична підготовка та інтелектуальні навички об'єднуються для досягнення успіху. Успішні команди та гравці стають справжніми стратегами на полі, що вимагає від них поєднання всіх аспектів гри для досягнення перемоги.

У той час, як мета спортивної команди, що обороняється, це перекрити вільний простір команди суперника, важливе значення набуває здатність юних баскетболістів швидко та правильно оцінювати ситуацію в специфічних умовах просторово-часових обмежень, тобто оцінювати розташування всіх спортсменів на майданчику, відносно знаходження м'яча та подальшою траєкторію його руху, також потрібно передбачати дії гравців суперників та своєї команди також.

Дуже поширеним серед передових тренерів для розвитку тактичних дій використання інформаційних технологій, таких як відео аналіз та інші технології для ретельного розбору гри, щоб гравці могли вивчити свої рішення, рішення суперників та покращити їх.

Ці підходи допомагають формувати в юних гравців не лише технічні, але й тактичні навички, які є ключовими для успішної гри в сучасному баскетболі. Здійснивши найбільш правильний, на думку гравців вибір в даному ігровому епізоді, юний баскетболіст повинен реалізувати його максимально ефективно.

Тактична підготовка вихованців включає в себе теоретичну – «засвоєння спеціальних знань вихованців з тактики гри» та включає практичну підготовку – «оволодіння вміннями вихованців виконувати тактичні дії як групових та командних, так і індивідуальні дії» [3]. Так як, теоретичні знання дозволяють юному баскетболісту розуміти побудову гри, вдало оцінювати загальну ситуацію на полі у різних періодах гри, вміло підбирати місце знаходження на майданчику[1;2]. Набуті теоретичні знання постійно треба додавати та практикувати у процесі тренування.

Науковці пропонують використовувати наступні методи для поповнення теоретичних знань: пояснення, бесіда, оповідання; використовувати при цьому відеоматеріали та макети баскетбольного поля; проводити аналіз спортсменами власних дій.

5. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Технічна підготовка юних спортсменів як педагогічний процес, має на меті досконале оволодіння технічними елементами, що ставить і вирішує, наступні завдання: досконале вивчення різноманітності технічних елементів баскетболу; досягнення гравцями різностороннього володіння технікою гри та раціональної варіативності технічних елементів; вдосконалення застосування технічних елементів, що розучуються, до умов двосторонньої гри та змагальної діяльності.

Вирішальної ваги набуває спосібність юних баскетболістів в змагальних умовах, швидко і правильно приймати ефективні рішення, та передбачати їх подальший

розвиток, удосконалення групової тактики юних баскетболістів передбачає, по-перше, розробку методики управління та оцінки рівня техніко-тактичної майстерності спортсменів, по-друге, удосконалення групової тактики.

Отже, формування та розвиток техніко-тактичних дій не повинно здійснюватися

окремо від гри [6, 7]. На нашу думку, юних гравців слід навчати тренувати та реалізовувати ігрові завдання у спеціально підібраних «малих групах».

Перспективи подальших досліджень ми розглядаємо у розробці методики управління та оцінки рівня техніко-тактичної майстерності юних баскетболістів.

Література

1. Т.В. Вознюк Сучасні ігрові види спорту: теорія та методика викладання : Навчальний посібник. – Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2017. – 248 с.
2. Свіргунець Є.М., Базильчук В.Б., Базильчук О.В. та ін. Організація та проведення змагань у спортивних іграх. – Хмельницький: ХНУ, 2005. – 137 с.
3. Антіпова Ж., Заверзаєв В. Фізичне виховання студентів на основі навчання гри в волейбол. Мет. реком., Одеса : вид. Букаєв В. В. 2021. 56 с.
4. Основи баскетболу. Навчальний посібник. / О.А. Ефімов, І.П. Помещикова – Харків: ХДАФК, 2011. – 108 с
5. Баскетбол: навч.-метод. посіб. / Т. А. Тучинська, Є. В. Руденко. Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2015. 100 с.
6. Баскетбол та його різновиди у фізичній культурі дітей: навчально-методичний посібник. Харків : ХНПУ, 2022. 114 с.
7. Рухливі та спортивні ігри з методикою навчання . Конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної, та заочної форм навчання / уклад. О.В.Радченко, – Луцьк : Луцький НТУ, 2020. - 116 с.

References

1. Vozniuk T.V. Modern game sports: theory and methods of teaching: Study guide. - Vinnytsia: FOP Korzun D.Y., 2017. – P. 248
2. Svirhunets E.M., Bazylchuk V.B., Bazylchuk O.V. et al. Organization and conduct of competitions in sports games: KhNU, 2005. P. 137
3. Antipova Zh., Zaverzayev V. Physical education of students on the basis of teaching the game of volleyball. Met. recom., Odesa: publishing house. Bukaev V. V. 2021. P. 56
4. Fundamentals of basketball. Study guide. / O.A. Efimov, I.P. Pomeshchykova - Kharkiv: KhDAFK, 2011. – P. 108
5. Basketball: study guide / T.A. Tuchynska, E.V. Rudenko. Cherkasy: Bohdan Khmelnytsky National University, 2015. P. 100
6. Basketball and its varieties in children's physical culture: a study guide. Kharkiv: KNPU, 2022. P. 114
7. Outdoor and sports games with teaching methods. Lecture notes for applicants for the first (bachelor's) level of higher education of full-time and part-time forms of education / comp. O.V. Radchenko, - Lutsk: Lutsk NTU, 2020. – P. 116.

Abstract

СНОПЬК Tetiana, ЛЬТВИНОВ Ivan, ДІАКУН Maksym
Khmelnyskyi National University

THEORETICAL PROVISIONS OF TECHNICAL AND TACTICAL TRAINING OF YOUNG BASKETBALL PLAYERS

The paper deals improving and enhancing the technical and tactical training of young athletes, with theoretical provisions of technical and tactical training of young basketball players. The main theoretical, organizational and methodological principles of formation and development of technical and tactical training of young athletes and improvement of pupils' game thinking are revealed. The main organizational and methodical directions (methods of teaching young basketball players separate technical methods of the game; methods of teaching young basketball players technical training in general with the indication of the final goal, setting personal tasks, according to the role and determination of sequence of decision of concrete tasks at each stage of sports training of young sportsmen) are allocated.

Teaching of separate elements in basketball is solved on the basis of general principles and regularities of teaching motor actions of sportsmen. An action is a combination of indicative, executive, control and corrective elements, where the first element is an action program, on the basis of which the second element is carried out, accompanying the comparison of the obtained results of the event with the set task of the program and control - assessment of progress towards the goal.

Three stages of learning a particular technical element: formation (initial training); development (unlearning); consolidation of the element and its improvement. Three stages of learning a particular technical element: formation (initial training); development (unlearning); consolidation of the element and its improvement.

The formation of technical training and the sequence of tasks in basketball has two vectors: the gradual adaptation of young athletes to the technical techniques they learn to the conditions of competitive activity; the second vector is the orderliness of learning technical techniques by young basketball players and its methods. The formation of technical

---

training and the sequence of tasks in basketball has two vectors: the gradual adaptation of young athletes to the technical techniques they learn to the conditions of competitive activity; the second vector is the orderliness of learning technical techniques by young basketball players and its methods.

Keywords: *technique, tactics, basketball, young athletes.*

Стаття надійшла до редакції 27.08.2024 р.